

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

En osaa sanoa

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi vammaispalvelulain soveltamisalapykälää siten, että siihen lisätään uusi elämänvaiheita koskeva säännös. Muutoksen tarkoituksena on auttaa erottamaan eri elämänvaiheisiin tavanomaisesti kuuluva avun ja tuen tarve sellaisesta vamman tai sairauden aiheuttamasta välttämättömästä avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla, ja säilyttää vammaispalvelulaki erityislakina.

Esityksen perusteluista on luettavissa, että elämänvaihesäännöksen taustalla on myös tarve hallita vammaispalvelujen kustannuksia. Esimerkiksi lakiin esitettävän tarkennuksen vuoksi lain toimeenpanon edellytysten turvaamiseksi varattu 20,2 miljoonaa euroa todetaan voitavan vähentää hyvinvointialueiden rahoituksesta vuodesta 2026 lähtien. Tämä johtuisi mahdollisten asiakassiirtymien vähenemisestä yleislain palveluista vammaispalveluihin elämänvaihesäännöksen ohjatessa aiempaa tarkemmin sovellettavan lain valintaa.

Diabetesliitto ei pidä elämänvaihesäädöstä tarpeellisenä tai välttämättömänä. Aiemmin hyväksytyt palveluiden riittävyyttä ja sopivuutta sekä asiakkaan edun arviointia koskevat säännökset pääosin ohjaavat jo lainvalintaa, ja nykyisinkin vammaispalveluita myönnetään vain henkilöille, joiden

palvelutarve poikkeaa elämänvaiheessa tavanomaisesta tarpeesta, vaikka siitä ei ole laissa erikseen säädetty.

Diabetesliitto tähdentää, että ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneenä vammautuneilla henkilöillä tulee olla oikeus yksilöllisen tarpeensa mukaisiin palveluihin vammaispalvelulain mukaisesti aina, kun se yleislakia kattavammin vastaa asiakkaan palvelutarpeeseen ja on hänen etunsa mukaista. Esimerkiksi diabeteksen lisäsairauksien vuoksi toimintakyky voi siinä määrin muuttua, että henkilön tarpeisiin ei enää parhaalla tavalla voida vastata yleislakien puitteissa.

Tähdennämme myös, että vammaispalvelulain toimeenpanoa tulee seurata ja arvioida, jotta ikääntyneet, aiemmin vammaispalveluja saaneet sekä ikääntyneenä vammautuneet saavat tarpeidensa mukaisia palveluja, ja jotta riskit vammaisten henkilöiden keskinäisestä eriarvoistumisesta eivät toteudu.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

En osaa sanoa

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Säännösehdotuksessa on huomioitu asia erikseen: ”Lain tarkoitus tulee ottaa huomioon arvioitaessa eri elämänvaiheissa olevien vammaisten henkilöiden oikeutta saada tämän lain perusteella palveluita. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus silloin, kun vammainen henkilö on käyttänyt vammaispalveluita aiemmissa elämänvaiheissa. Tarkoituksena on, että vammainen henkilö voi toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä kaikissa elämänvaiheissa.” Lain soveltaminen sen tarkoituksen mukaisesti ei heikennä vammaisten henkilöiden palveluita ikääntyessä.

Koska esityksessä käytetty ilmaisu elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta on tulkinnanvarainen, eivätkä esityksen perustelut yksilöi kovinkaan tarkasti käytännön näkökulmasta tällaista avuntarvetta ja rajanvetoa, jää soveltamisalaan epäselvyyttä, johon haettaneen selkoa asiakkaan valitusmenettelyjen kautta.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

En osaa sanoa

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Diabetesliitto ei pidä elämänvaihesäännöstä välttämättömänä, vaan näkee pykälän 2 nyky muodossaankin tukevan lain asemaa erityislakina.

Elämänvaihesäännöksen tarkoitus on tosiasiallisesti vähentää asiakkaiden ohjautuminen yleislain palveluista vammaispalveluihin, mikä käy ilmi esityksen säästötavoitteista. Tämä on ongelmallinen lähtökohta lainvalmistelulle – ennemmin lain valmistelun lähtökohtana tulisi olla vammaisten ihmisten palvelujen turvaaminen heidän yksilöllisiä tarpeitaan vastaavasti. Erityislakikysymys on toissijainen.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

Lausuntopyynnön kysymykset ovat jossain määrin johdattelevia, sillä ne ohjaavat pohtimaan muutosten sisältöä ja vaikutuksia. Lausuntopyynnössä olisi tullut erikseen kysyä, pitääkö lausunnon antaja esitettyjä muutoksia ylipäänsä tarpeellisina.

Tuominen-Lozic Laura
Diabetesliitto